

Χρηματοοικονομική Εκπαίδευση και Κοινωνική Ανισότητα

“Η χρηματοοικονομική γνώση ως εργαλείο ίσων κοινωνικών
και οικονομικών ευκαιριών”

doValue

Στην εποχή των μεγάλων ψηφιακών και τεχνολογικών αλλαγών, η χρηματοοικονομική εκπαίδευση και η κατανόηση της τεχνητής νοημοσύνης γίνονται ζωτικά εργαλεία για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Το παρόν newsletter εξερευνά τους τρόπους με τους οποίους η γνώση μπορεί να λειτουργήσει ως ασπίδα απέναντι στους νέους κινδύνους, προσφέροντας ευκαιρίες για όλους, ανεξαρτήτως αφετηρίας.

Από τη δυναμική της αγοράς εργασίας και τις προκλήσεις που φέρνει η αυτοματοποίηση, μέχρι την ανάγκη για ψηφιακό χρηματοοικονομικό αλ-

φαριθμητισμό και την προετοιμασία για μια ασφαλή συνταξιοδότηση, οι θεματικές ενότητες αυτού του τεύχους φωτίζουν τα κρίσιμα ζητήματα της εποχής μας. Η γνώση δεν είναι πολυτέλεια – είναι δικαίωμα

και προϋπόθεση για κοινωνική συνοχή, ευημερία και αξιοπρέπεια.

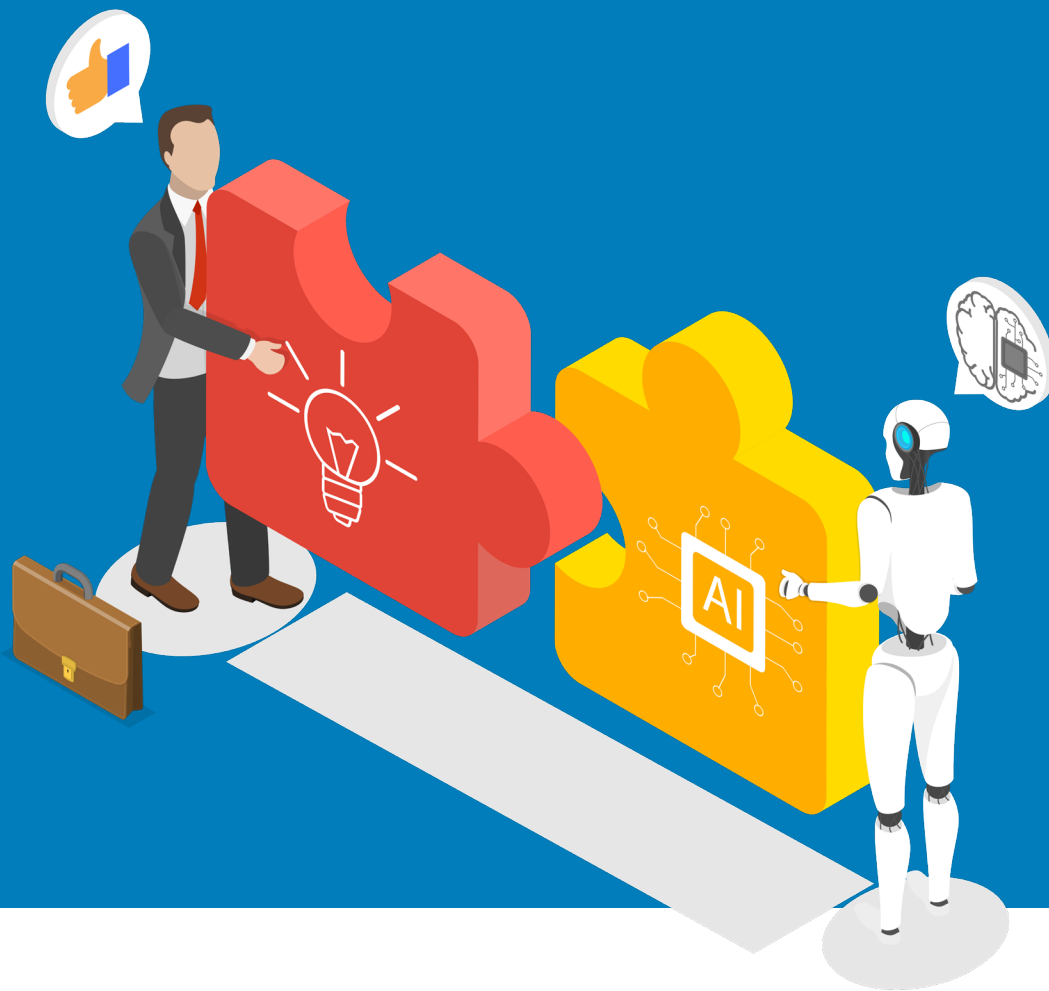
Στόχος μας είναι να δώσουμε πρακτικές συμβουλές, να αναδείξουμε τους μηχανισμούς που ενισχύουν ή περιορίζουν τις ευκαιρίες και να προτείνουμε λύσεις για μια κοινωνία πιο δίκαιη και

συμπεριληπτική. Ελπίζουμε το περιεχόμενο να αποτελέσει αφορμή για σκέψη, συζήτηση και δράση.

“ **Γνώση και Δράση:
Η Δύναμη της
Εκπαίδευσης για μια
Δίκαιη Κοινωνία στην
Ψηφιακή Εποχή** ”

Το **Κέντρο Χρηματοοικονομικής Υπευθυνότητας** υλοποιείται από τη **doValue** σε συνεργασία με το **Ινστιτούτο Χρηματοοικονομικού Αλφαριθμητισμού**, υπό την επιστημονική επιμέλεια του Καθηγητή Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου του Πειραιώς **Νικολάου Δ. Φίλιππα**.

Ο ρόλος του AI στη διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων

Γιατί η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να μεγαλώσει το χάσμα σε εργασία, εισόδημα και ευκαιρίες

Η Τεχνητή Νοημοσύνη (AI) αποτελεί μια από τις πιο ισχυρές τεχνολογικές τομές της εποχής μας. Όπως συνέβη και με προηγούμενες μεγάλες τεχνολογικές μεταβάσεις, δεν επηρεάζει όλους με τον ίδιο τρόπο. Αν δεν υπάρξει έγκαιρη προσαρμογή, το AI ενδέχεται να λειτουργήσει ως επιταχυντής κοινωνικών ανισοτήτων, ενισχύοντας τη διαφορά ανάμεσα σε εκείνους που έχουν πρόσβαση σε γνώση, δεξιότητες και ευκαιρίες και σε εκείνους που δεν έχουν.

Ο πρώτος και πιο άμεσος μηχανισμός είναι η αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας. Πολλές θέσεις απειλούνται από αυτοματοποίηση, όχι μόνο σε χειρωνακτικές εργασίες αλλά και σε γραφειακές/γνωσιακές λειτουργίες των εργαζομένων: εξυπηρέτηση πελατών, διοικητική υποστήριξη, βασική παραγωγή περιεχομένου, επεξεργασία δεδομένων και άλλες

εργασίες ρουτίνας. Αυτό σημαίνει ότι αρκετοί εργαζόμενοι θα χάσουν τη δουλειά τους, ενώ άλλοι θα παραμείνουν στην εργασία τους αλλά θα δουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη να μειώνεται, με πιθανή συμπίεση αμοιβών.

Παράλληλα, το AI δημιουργεί μια νέα μορφή πόλωσης: αυξάνει τις αποδόσεις για όσους διαθέτουν υψηλές δεξιότητες, τεχνολογική επάρκεια και ικανότητα συνεργασίας με τα νέα εργαλεία, ενώ περιορίζει τις δυνατότητες εξέλιξης για όσους βρίσκονται σε επαγγέλματα υψηλής υποκατάστασης. Έτσι, η ανισότητα δεν εκφράζεται μόνο μέσα από τον μηχανισμό της ανεργίας, αλλά και με διαφορετική δυνατότητα συμμετοχής στην ανάπτυξη και αντίστοιχα διαφορετικό μερίδιο στα οφέλη της παραγωγικότητας.

Ένας δεύτερος, λιγότερο ορατός

αλλά εξίσου κρίσιμος μηχανισμός είναι η αλγοριθμική ανισότητα. Καθώς ολοένα και περισσότερες αποφάσεις επηρεάζονται από συστήματα AI (π.χ. αξιολόγηση, επιλογή, κατάταξη, πρόσβαση σε υπηρεσίες), υπάρχει κίνδυνος ιστορικές προκαταλήψεις και κοινωνικές στρεβλώσεις να ενσωματώνονται στα δεδομένα και να αναπαράγονται "αυτοματοποιημένα". Όταν η διαδικασία είναι αδιαφανής, η ανισότητα γίνεται πιο δύσκολο να εντοπιστεί και να διορθωθεί.

Το συμπέρασμα είναι σαφές: το AI μπορεί να δημιουργήσει ευημερία, αλλά μπορεί και να αυξήσει το κοινωνικό χάσμα. Η εξέλιξη δεν θα κριθεί μόνο από την τεχνολογία, αλλά από το κατά πόσο οι κοινωνίες θα επενδύσουν σε δεξιότητες, σε δίκαιη προσαρμογή και θεσμική προστασία, ώστε κανείς να μη μείνει πίσω στη νέα οικονομική πραγματικότητα.

Η Χρηματοοικονομική Εκπαίδευση στην Ψηφιακή Εποχή

Γιατί η γνώση σήμερα περιλαμβάνει προστασία, ισότητα και υπευθυνότητα

Η χρηματοοικονομική εκπαίδευση δεν ήταν ποτέ πιο απαραίτητη από ότι σήμερα. Η ψηφιακή εποχή άλλαξε ριζικά τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες διαχειρίζονται το χρήμα: από τις ανέπαφες πληρωμές και τις εφαρμογές mobile banking έως τις ψηφιακές πλατφόρμες επενδύσεων και την καθημερινή χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Οι επιλογές αυξήθηκαν, η πρόσβαση έγινε ευκολότερη και η «τριβή» των συναλλαγών μειώθηκε. Όμως μαζί με τις ευκαιρίες αυξήθηκαν και οι κίνδυνοι — και κυρίως αυξήθηκε η ανάγκη ο πολίτης να διαθέτει γνώση, κρίση και αυτοπροστασία.

Στο παρελθόν, οι χρηματοοικονομικές αποφάσεις γίνονταν πιο αργά και με περισσότερα «φρένα»: μια επίσκεψη σε κατάστημα, υπογραφές, χαρτιά, φυσική παρουσία. Σήμερα, οι αποφάσεις εκτελούνται σε δευτερόλεπτα. Αυτή η ταχύτητα έχει δύο όψεις. Από τη μια διευκολύνει τη ζωή· από την άλλη αυξάνει την πιθανότητα λάθους, παρόρμησης ή εξαπάτησης. Γι' αυτό, η χρηματοοικονομική εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή δεν αφορά μόνο αριθμούς και έννοιες όπως επιτόκια ή πληθωρισμός. Αφορά και μια νέα μορφή ικανότητας: τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό αλφαριθμητισμό.

Ο ψηφιακός χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός είναι η ικανότητα να χρησιμοποιεί κανείς τις ψηφιακές υπηρεσίες με ασφάλεια, κατανόηση και κριτική σκέψη. Περιλαμβάνει την κατανόηση του πραγματικού κόστους μιας επιλογής, την ικανότητα σύγκρισης προϊόντων, αλλά και την αναγνώριση κινδύνων όπως οι απάτες, το phishing, οι

ψεύτικες επενδυτικές υποσχέσεις ή οι παραπλανητικές πρακτικές που "σπρώχνουν" τον χρήστη σε αποφάσεις που δεν τον ωφελούν. Σήμερα, ο πολίτης δεν χρειάζεται απλώς να ξέρει «τι είναι μια κάρτα». Χρειάζεται να ξέρει πώς να τη χρησιμοποιεί με όρια, ειδοποιήσεις, έλεγχο και προστασία.

Ένα ακόμη στοιχείο που καθιστά κρίσιμη τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση είναι ότι η ψηφιακή εποχή δημιουργεί νέες ανισότητες. Το λεγόμενο Digital Financial Gap χωρίζει την κοινωνία σε όσους μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνολογία και σε όσους μένουν πίσω. Η ανισότητα αυτή δεν αφορά μόνο την πρόσβαση στο διαδίκτυο, αλλά κυρίως την ικανότητα ασφαλούς χρήσης. Όταν κάποιος δεν μπορεί να κατανοήσει τους σχετικούς όρους, να συγκρίνει τα κόστη ή να προστατευτεί από τους υπαρκτούς κινδύνους, τότε η τεχνολογία δεν τον ενδυναμώνει — τον εκθέτει. Και έτσι η άγνοια λειτουργεί ως «κρυφό κόστος» που επιβαρύνει δυσανάλογα τους πιο ευάλωτους.

Η απάντηση δεν είναι ο φόβος της τεχνολογίας, αλλά η υπεύθυνη αξιοποίησή της. Η χρηματοοικονομική εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή πρέπει να γίνει πιο πρακτική, πιο βιωματική και πιο προσαρμοσμένη στις πραγματικές ανάγκες:

προστασία δεδομένων, ασφαλείς συναλλαγές, αναγνώριση απάτης, διαχείριση δανεισμού, αποταμίευση και αποτελεσματικές επενδύσεις. Πρόκειται για μια εκπαίδευση που δεν περιορίζεται στη γνώση, αλλά καλλιεργεί υπεύθυνες χρηματοοικονομικές συμπεριφορές.

Συμπερασματικά, η ψηφιακή εποχή δεν μειώνει τη σημασία του χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού — την πολλαπλασιάζει. Σε έναν κόσμο όπου το χρήμα κινείται γρήγορα, οι επιλογές είναι πολλές και οι κίνδυνοι εξελίσσονται, η γνώση γίνεται δικαίωμα αλλά και υποχρέωση προστασίας. Και τελικά, μια κοινωνία με υψηλή χρηματοοικονομική παιδεία είναι μια κοινωνία πιο ασφαλής, πιο δίκαιη και πιο συνεκτική.

Οι Χρηματοοικονομικός Αλφαριθμητισμός και Συνταξιοδότηση

Γιατί η γνώση καθορίζει την οικονομική ασφάλεια στην τρίτη ηλικία

Η συνταξιοδότηση είναι η στιγμή όπου αποκαλύπτεται με καθαρό τρόπο η οικονομική προετοιμασία μιας ζωής. Όταν το εισόδημα μειώνεται και οι ανάγκες αυξάνονται, η ασφάλεια στην τρίτη ηλικία δεν εξαρτάται μόνο από το ασφαλιστικό σύστημα, αλλά σε μεγάλο βαθμό από τις αποφάσεις που προηγήθηκαν: αποταμίευση, επιλογές χρέους, διαχείριση του κινδύνου και μακροχρόνιος σχεδιασμός. Γι' αυτό ο χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός δεν αποτελεί απλώς χρήσιμη δεξιότητα, αλλά κρίσιμο παράγοντα οικονομικής ανεξαρτησίας και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η έρευνα της Annamaria Lusardi έχει τεκμηριώσει ότι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού δυσκολεύονται ακόμη και σε βασικές έννοιες όπως ο ανατοκισμός, ο πληθωρισμός και η διαφοροποίηση του κινδύνου. Η έλλειψη αυτής της γνώσης δεν είναι ένα «θεωρητικό έλλειμμα», αλλά συνδέεται με πραγματικές συνέπειες: χαμηλότερη αποταμίευση, υψηλότερο κόστος δανεισμού, αποφυγή επενδυτικών επιλογών και τελικά

ασθενέστερη συσσώρευση πλούτου. Έτσι, η γνώση λειτουργεί ως κρυφός παράγοντας που ενισχύει το χάσμα στην οικονομική κατάληξη.

Η πλέον εμβληματική ποσοτική τεκμηρίωση δίνεται στη μελέτη των Lusardi, Michaud και Mitchell με τίτλο "Optimal Financial Knowledge and Wealth Inequality" (*Journal of Political Economy*, 2017). Το κεντρικό μήνυμα είναι ότι η χρηματοοικονομική γνώση λειτουργεί σαν επένδυση ανθρώπινου κεφαλαίου: απαιτεί χρόνο και προσπάθεια, αλλά αποδίδει μέσω καλύτερων οικονομικών επιλογών στη διάρκεια ζωής. Και το κρίσιμο εύρημα είναι εντυπωσιακό: περίπου το 30% έως το 40% της ανισότητας του πλούτου κατά την συνταξιοδοτική περίοδο μπορεί να αποδοθεί στη χρηματοοικονομική γνώση. Με άλλα λόγια, ένα μεγάλο μέρος της διαφοράς στο «πόσο πλούτο διαθέτει κάποιος στη σύνταξη» δεν εξηγείται μόνο από το εισόδημα ή την τύχη, αλλά από τη γνώση που οδηγεί σε καλύτερο προγραμμα-

τισμό και σε πιο αποδοτικές επιλογές.

Οι μηχανισμοί είναι σαφείς. Όσοι κατανοούν τη δύναμη του χρόνου ξεκινούν νωρίτερα και πιο συστηματικά την αποταμίευση. Όσοι αντιλαμβάνονται τον πληθωρισμό προστατεύουν καλύτερα την πραγματική αξία των πόρων τους. Όσοι κατανοούν τη διαφοροποίηση του κινδύνου υιοθετούν πιο ώριμη επενδυτική στάση. Και όσοι έχουν υψηλότερη χρηματοοικονομική γνώση τείνουν να περιορίζουν τα λάθη τους στην ανάληψη χρέους, αποφεύγοντας παγίδες κόστους που «ροκανίζουν» τον πλούτο τους.

Το συμπέρασμα είναι ουσιαστικό: ο χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός αποτελεί θεμέλιο αξιοπρέπειας στη συνταξιοδότηση και εργαλείο μείωσης ανισοτήτων. Η γνώση δεν μπορεί να παραμείνει προνόμιο. Πρέπει να αντιμετωπιστεί ως καθολικό δικαίωμα, γιατί τελικά μια κοινωνία κρίνεται και από το αν οι πολίτες της γερνούν με ασφάλεια και επιλογές — όχι με ανασφάλεια και εξάρτηση.

doValue

#doPODCAST

Συνεχίζουμε με ενδιαφέρουσες συζητήσεις, αναλύσεις και απόψεις, που μοιραζόμαστε με σημαντικούς ανθρώπους της ακαδημαϊκής κοινότητας και του ευρύτερου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, σε μία προσπάθεια να αποκωδικοποιήσουμε την οικονομική γλώσσα και να ανακαλύψουμε την δύναμη της οικονομικής επίγνωσης, στα podcasts του **Κέντρου Χρηματοοικονομικής Υπευθυνότητας της doValue Greece.**

Follow us on

Subscribe
to our channel

Follow us on

STAY CONNECTED

e-mail us

financialcenter@dovaluegreece.gr

Visit us

dovaluegreece.gr/doresponsible-financial-center